

ETELÄ-SAVON HYVINVOINTIALUE

**ETELÄ-SAVON HYVINVOINTIALUEEN TYÖIKÄISTEN
OMAISHOIDON TUEN SOVELTAMISOHJE 2026**

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
1 Omaishoidon tuen määritelmä ja myöntämisedellytykset.....	2
2 Edellytykset omaishoitajalle.....	3
3 Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko.....	4
3.1 Omaishoidon tuen päätöksenteko.....	5
3.2 Omaishoidon tuen sisältö.....	6
3.3 Omaishoidon toteuttamissuunnitelma.....	7
3.4 Omaishoitajan vapaa.....	8
3.5 Omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaa.....	9
3.6 Omaishoitoperheen muu tuki.....	9
4 Omaishoidon tuen myöntämisperusteet hoitoisuusluokittain ja hoitopalkkion määrät.....	10
4.1 Perusteet omaishoidon tuen myöntämiselle 18–64 vuotta täyttäneillä.....	11
4.2 Hoitopalkkio luokat.....	13
4.3 Keskeytykset hoitopalkkion maksamisessa.....	14
4.4 Omaishoidon tuen takaisinperintä.....	14
4.5 Asiakasmaksut.....	14
5 Asiakkuuden päättyminen.....	15
6 Soveltamisohjeen seuranta ja arviointi.....	15

Johdanto

Tämä soveltamisohje sisältää tietoa siitä, miten Etelä-Savon hyvinvointialue järjestää, tuottaa ja toteuttaa omaishoitoa tukevia palveluja. Soveltamisohjeessa kuvataan omaishoidon tuen toimintamalli, tunnistamisesta omaishoidon päättymiseen liittyviä ja sitä tukevia käytäntöjä sekä omaishoitajien tuen eri muotoja ja niiden toteutusta. Lisäksi soveltamisohjeessa linjataan yhtenäiset periaatteet omaishoidon toteuttamiseen Etelä-Savon hyvinvointialueella. Soveltamisohje turvaa yhdenvertaiset, yhteneväisellä tavalla koordinoituidet ja kustannusten kasvua hillitsevät palvelut ja luo perustan kaikkien osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Soveltamisohjeessa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä ja asetuksia:

- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, asiakaslaki (812/2000)
- Asiakasmaksulaki (939/2005)
- Hallintolaki (434/2003)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948)
- Kunnallinen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki (549/2003)
- Työsopimuslaki (55/2001)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009)
- Perhehoitolaki (263/ 2015)

Hyvinvointialueen palvelulupaus omaishoidettavalle ja omaishoitajalle:

Omaishoitoperheet ovat yhdenvertaisia ja perheet osallistuvat palveluidensa suunnitteluun sekä arviointiin. Hyvinvointialue turvaa yhdessä sovitut, oikea-aikaiset ja yksilölliset palvelut.

1 Omaishoidon tuen määritelmä ja myöntämisedellytykset

Omaishoito on elämäntilanne, jossa sairaus ja vammaisuus tai muu erityisen tuen tarve, auttaminen ja tukeminen sovitetaan eri tavoin perheen elämään. Omaishoitotilanteessa sekä hoidettava että hoitaja, koko omaishoitoperhe, tarvitsee tukea. Omaishoitoon liittyy aina elämänmuutos, jonka perheenjäsenen sairastuminen tai vammautuminen aiheuttaa. Omaishoito vaikuttaa koko perheen elämään. (Omaishoitajaliitto Ry.) Omaishoitajaksi soveltuu henkilö, jonka hoidettava on hyväksynyt hoitajakseen sekä joka oman terveytensä ja toimintakykynsä sekä elämäntilanteensa puolesta soveltuu tehtävään.

Omaishoidon tuki perustuu lakiin omaishoidon tuesta (2.12.2005/937). Omaishoito on hoitomuoto, joka tukee heikentyneen toimintakyvyn, sairauden ja/tai vamman vuoksi säännöllistä hoito ja/tai huolenpitoa tarvitsevien kaikenikäisten henkilöiden kotona asumista. Konkreettisen henkilökohtaisen avustamisen lisäksi huolenpito voi sisältää myös hoidettavan päivittäisten toimien valvontaa, ohjausta ja tukemista. Ohjauksen, valvonnan ja tuen tarve koskee erityisesti henkilöitä, joilla on mielenterveysongelmia, aivovamma tai muistisairaus, vammaisia henkilöitä sekä henkilöitä, joilla on esimerkiksi neurologisia sairauksia, psyykkisen tai kognitiivisen toimintakyvyn vajeita.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä vastaa hyvinvointialue. Omaishoidontuki koostuu omaishoitajalle maksettavasta palkkiosta ja yksilöllisesti suunnitelluista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Omaishoidon tuki myönnetään pääsääntöisesti toistaiseksi, erityisestä syystä voidaan myöntää määräaikaiseksi. Omaishoidon tuki ja suunnitellut palvelut koskevat kaiken ikäisiä omaishoitoperheitä. Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Perheen tulot ja varallisuus eivät vaikuta palkkion määrään. Hoitopalkkio on verotettavaa tuloa. Hoitajan esittämän erityisen syyn perusteella hoitopalkkio voidaan sopia säädettyjä vähimmäismääriä pienemmiksi. Hyvinvointialue päättää omaishoidon tuen palkkioluokkien lukumääristä ja myöntämisen perusteista lain sallimissa rajoissa. Voimassa oleviin palkkioihin tehdään indeksitarkistukset. Omaishoidon tuki ei ole tarkoitettu kattamaan hoidosta aiheutuneita kuluja (esim. lääke- ja terveydenhoitokulut) vaan sitä maksetaan hoidon vaativuuden ja sitovuuden perusteella korvauksena tehdystä hoitotyöstä. Omaishoidon tuen päätöksen tekeminen perustuu hoidettavan ja hoitajan monipuoliseen toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Arvioinnissa huomioidaan erityisesti arjessa tarvittavan avun määrä sekä hoidon sitovuus ja vaativuus.

Omaishoidon tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon sosiaalinen ympäristö, hoidettavan fyysinen ja psyykinen tila, ikä, muut sosiaali- ja terveyspalvelut sekä yhteiskunnan muut tukimuodot. Omaishoidon tuella yhdessä muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa pyritään takaamaan hoidettavan hyvinvoinnin sekä terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävät palvelut. Hoidettavan kodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia lausuntoja sekä muita selvityksiä. Hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarve arvioidaan yksilökohtaisesti kotikäynnillä. Kotikäynnillä keskustellaan sekä hoidettavan että omaishoitajutta hakevan kanssa.

Omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset määritellään laissa. Hoitoisuusryhmää ja hoidettavan toimintakykyä arvioitaessa otetaan huomioon hoidettavan ja hoitajan kokonaistilanne. **Tietty diagnoosi ei oikeuta** tai edellytä omaishoidon tukea. **Omaishoidon tukeen ei ole oikeutta, mikäli avun tarve on esimerkiksi pelkästään ruoanlaitossa, siivouksessa, pihatöissä tai asiointissa kodin ulkopuolella.** Arvioinnissa otetaan huomioon myös perheen normaalit sisäiset vastuut, esimerkiksi puolisoitten tai muiden läheisten välinen tavanomainen auttaminen.

Omaishoidon tuki koostuu kolmesta osasta: 1) omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, 2) hoidettavalle annettavista palveluista ja 3) omaishoitajaa tukevista palveluista. Näistä sovitaan omaishoidon tuen toteuttamissuunnitelmassa. Hoidettavalla pitää olla kotikuntalain tarkoittama kotipaikka siinä kunnassa, josta hän omaishoidon tukea hakee. Lain mukaan kunnan asukkaalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on kunnassa vakituinen osoite.

2 Edellytykset omaishoitajalle

Omaishoitajaksi voi ryhtyä hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen täysi-ikäinen henkilö. Hoitajan terveyden ja toimintakyvyn tulee vastata omaishoidon asettamia vaatimuksia. Hoitajan toimintakykyä arvioitaessa kiinnitetään huomiota muun muassa hänen omiin sairauksiinsa, muistiin, liikuntakykyyn ja elämäntapoihin. Hoitajan sopimattomuuteen vaikuttaa myös sosiaaliset syyt, esimerkiksi hoitajan liiallinen päihteiden käyttö tai väkivaltaisuus.

Omaishoidon tukea ei myönnetä tilanteissa, joissa omaishoitajalla on todettu muistisairaus, joka on edennyt siihen vaiheeseen, ettei hänellä enää ole edellytyksiä toimia omaishoitajana. Tarvittaessa tilanne varmistetaan lääkärin lausunnolla. Tukea ei myönnetä myöskään silloin, jos omaishoitajalla on vakavia mielenterveyden ongelmia tai päihteiden väärinkäyttöä, joita voidaan arvioida esimerkiksi Audit-kyselyn avulla. Lisäksi omaishoidon tuki voidaan evätä, jos omaishoitajan perhe- tai elämäntilanne selvästi rajoittaa hänen kykyään toimia omaishoitajana; tätä voidaan tarvittaessa arvioida esimerkiksi THL:n väkivaltaseulalla. Myöskään muut toimintakykyä heikentävät sairaudet, jotka estävät omaishoidon toteutumisen, voivat olla este tuen myöntämiselle. Tukea ei voida myöntää myöskään silloin, jos hoidettavan koti ei ole terveydellisiltä tai muilta olosuhteiltaan turvallinen ja omaishoidon toteuttamiseen sopiva.

Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidon tukeen terveydentilassaan tapahtuneista olennaisista muutoksista. Omaishoidon tuesta vastaava työntekijä voi pyytää lääkärinlausunnon tai muun selvityksen hoitajan terveydentilasta tarvittaessa, jolloin omaishoitaja on velvollinen sen toimittamaan. Pyydettyjen asiakirjojen toimittamatta jättäminen voi johtaa omaishoidon tuen irtisanomiseen tai hylkävään päätökseen uudella hakijalla.

Omaishoidon on oltava yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää. Hoitajan on oltava valmis huolehtimaan hoivasta ja huolenpidosta omaishoidon toteuttamissuunnitelman mukaisesti sekä toimimaan yhteistyössä hyvinvointialueen omaishoidosta vastaavan työntekijän kanssa.

3 Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko

Omaishoitotilanteen tunnistaminen voi nousta esille tukea tarvitsevan lähiyhteisöstä tai itse voi tunnistautua omaishoitajaksi. Ikääntyneiden ja vammaisten parissa työskentelevät ammattilaiset ovat avainroolissa omaishoitotilanteiden tunnistamisessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia koulutetaan tunnistamaan omaishoitajuutta. Mitä varhaisemmassa vaiheessa alkava omaishoitotilanne pystytään tunnistamaan, sitä todennäköisempää on omaishoitoperheen sujuva ja turvallinen arki. Omaishoidon tuen tarvetta ei arvioida takautuvasti.

Omaishoidon tuki on harkinnanvarainen etuus, jota myönnetään hyvinvointialueen talousarviossa annetun määrärahan puitteissa. Tukea voi hakea ilman erillistä hakuaikaa. Tukea haetaan joko kirjallisesti hakemuksella tai viranhaltijan suostumuksella suullisesti, kirjallinen hakemus lähetetään postitse tai sähköisesti Etelä-Savon hyvinvointialueen keskitettyyn asiakasohjaukseen. Hakemukseen ei tarvitse liittää lääkärintodistusta. Hakemus kirjataan saapuneeksi, kun se on tullut hyvinvointialueen keskitettyyn asiakasohjaukseen.

Hakijan omaishoidon tuesta vastaava sosiaalityöntekijä tai sosionomi on yhteydessä omaishoitajaksi hakeutuvaan henkilöön sopiakseen kotikäyntiä. Kotikäynnillä on läsnä omaishoidon tuesta vastaava sosiaalityöntekijä tai sosionomi, omaishoitaja ja omaishoidettava. Paikalla voi olla myös muita omaisia tai läheisiä, jotka asiakas ja omaishoitaja haluavat osallistuvan kotikäyntiin. Tarvittaessa paikalla voi olla myös muita hoidettavan tilanteen tai terveydentilan tuntevia tahoja. Kotikäynnillä keskustellaan ja selvitetään omaishoidettavan toimintakyky ja hoidon tarve. Lisäksi keskustellaan, mitä asioita omaishoitaja tekee ja mitä

palveluita asiakas saa muualta tai tekee itse. Myös hoitajan oma terveydentila, elämäntavat (muun muassa päihteidenkäyttö) ja sitoutuminen hoitotyöhön arvioidaan palvelun tarvetta arvioitaessa.

Kotikäynnillä omaishoidon tuesta vastaava sosiaalityöntekijä tai sosionomi neuvoo ja ohjaa eteenpäin myös muihin palveluihin, kuten esimerkiksi vammais- ja hoitotuen hakemiseen, apuvälineasioihin ja mahdollisiin vammaispalveluihin tai kotihoidon palveluihin liittyen sekä alueen yhdistysten (esim. omaishoitajayhdistykset) tarjoamiin toimintoihin. Tarvittaessa voidaan pyytää lisäselvityksiä, esimerkiksi lääkärinlausunto, joka kuvaa hoitajan terveydentilaa. Myös muilta asiakkaan yhteistyö tahoilta voidaan tarvittaessa pyytää lisäselvityksiä.

Arvioinnissa huomioidaan henkilön päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen, valvonnan tarve ja hoidon sitovuutta. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiotaitoja sekä hoitotoimenpiteiden tarvetta. Asiakkaan toiveita ja odotuksia kuullaan, ja ne yhteen sovitetaan ammattilaisen näkemyksen kanssa asiakassuunnitelmaan / omaishoidon tuen suunnitelmaan. Tarvittaessa järjestetään kommunikaation apuvälineet tai tulkkauspalvelu.

Jos hakemukseen tai jo myönnetyn omaishoidon tuen tarkastusta varten pyydettyjä lisäselvityksiä ei ole toimitettu 3 kuukauden kuluessa niiden pyytämisestä, hakemus raukeaa ja siitä tehdään kielteinen päätös. Mikäli kotikäyntiä ei pystytä hakijasta johtuvista syistä toteuttamaan 3 kuukauden aikana, hakemus raukeaa ja siitä tehdään kielteinen päätös.

Omaishoitoperheen palvelutarpeenarviointi tapahtuu moniammatillisesti. Arvioinnissa otetaan huomioon:

- omaishoitajan kyky toimia omaishoitajana
- hoidon sitovuus ja vaativuus
- hoidettavan toimintakyky päivittäisissä toiminnoissa (esim. liikkuminen, pukeutuminen, lääkityksen toteutuminen, ravitsemustila)
- vaihtoehtoisten ja korvaavien kommunikaatiomuotojen käyttäminen
- sairauden hoito (kotihoito tukena)
- yöllisen hoidon tarve
- omaishoidettavan suostumus omaishoidettavaksi

Arviointikäynnin jälkeen toteutetaan **suunnitelmatapaaminen**, jossa käydään läpi omaishoitotosopimus, tarkennetaan omaishoidon tuen suunnitelmaa ja laaditaan yhteydenpitosuunnitelma. Suunnitelmatapaaminen voidaan toteuttaa asiakkaan kotona, tai asiakas voi tulla toimistolle tai tapaaminen voidaan toteuttaa puhelimitse tai etäyhteyksin. Asiakkaan omaishoidon toteuttamissuunnitelman perustana ovat asiakkaan toiveet ja odotukset sekä ammattilaisen näkemys tilanteesta ja ne sovitetaan yhteen ammattilaisen näkemyksen kanssa. Tarvittaessa järjestetään tarvittavat kommunikaation apuvälineet tai tulkkauspalvelu.

Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu yksilölliseen tarveharkintaan ja tukena on Etelä-Savon hyvinvointialueella käytössä olevat myöntämisen perusteet.

3.1 Omaishoidon tuen päätöksenteko

Omaishoidon tukihakemukset käsittelee asiakkaan omaishoidon tuesta vastaava sosiaalityöntekijä tai sosionomi. Hän keskustelee tarvittaessa moniammatillisen työryhmän kanssa anonymisti asiakkaan tilanteesta. Näin mahdolliset alue- tai tulkintakohtaiset erot suljetaan pois. Hakijalle tehdään omaishoidon tuesta selvitysten jälkeen joko myönteinen tai kielteinen päätös.

Omaishoidon tuesta laaditaan kirjallinen viranhaltijapäätös, joka lähetetään omaishoidettavalle. Viranhaltijapäätöksen tekee virassa oleva sosiaali- tai terveysalan ammattilainen. Omaishoidon tuki myönnetään Etelä-Savon aluehallituksen hyväksymän määrärahan ja myöntämisperusteiden perusteella. Päätöksenteon tukena käytetään yksilökohtaista harkintaa. Viranhaltijapäätökseen voi hakea muutoksenhakua 30 päivän kuluessa saatuaan tiedon päätöksestä. Muutoksenhaun laatimisesta ohjeistetaan päätöksen liitteessä.

Viranhaltijapäätös on myönteinen, kun asiakkaalle myönnetään omaishoidon tuki, johon sisältyvät hoitopalkkio ja vapaapäiväoikeudet. Muita palveluja voidaan tarvittaessa myöntää erillisen harkinnan perusteella. Viranhaltijapäätös kirjataan kielteisenä, jos omaishoidon myöntämisperusteet eivät täyty. Mikäli omaishoidon tuen hakija ei halua ryhtyä omaishoitajaksi, vaikka omaishoitajuuden edellytykset täyttyvät, voidaan palvelutarpeen mukaan tehdä päätös läheistään hoitavan vapaasta (Sosiaalihuoltolaki 27b). Lisäksi tarjotaan alueellisten omais-, potilasyhdistysten ja järjestöjen toimintoja esimerkiksi vertais- ja keskustelutuki, tukihenkilötoiminnot.

Omaishoidon tuen korotusta on haettava kirjallisesti hakemuksella tai viranhaltijan suostumuksella suullisesti. Tukea tai sen korotusta myönnetään pääsääntöisesti pitkäkestoiseen (yli 3 kuukautta) omaishoittoon, poikkeuksena saattohoitopäätöksen saaneet asiakkaat.

Omaishoidon tukea ei myönnetä, jos hoidettava asuu sosiaali- ja/tai terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa palvelut ovat saatavissa kyseisen yksikön toimesta. Omaishoitajan ja hoidettavan lyhyt ulkomaanmatka ei ole omaishoidon tuen palkkion maksamisen esteenä. Pidempi yli 3 kuukauden oleskelu ulkomailla aiheuttaa omaishoidon tuen irtisanomisen. Mikäli ulkomailla oleskelu ulkomailla kestää yli 3 kuukautta, mutta on kuitenkin väliaikaista, voidaan palkkion maksu keskeyttää ulkomailla oleskelun ajaksi ilman, että tuki irtisanotaan.

3.2 Omaishoidon tuen sisältö

Omaishoitajan oikeus vapaaseen määräytyy voimassa olevan omaishoitolain mukaisesti. Omaishoidon tuki ja palveluiden tarve arvioidaan yksilöllisesti palvelutarpeen arvioinnissa, jonka tekevät omaishoidon tukeen perehtynyt sosiaalityöntekijä tai sosionomi. Omaishoidon tukea ja palveluita koskevat asiat kirjataan henkilökohtaiseen asiakassuunnitelmaan.

Omatyöntekijä tarkoittaa sosiaalihuoltolain mukaan asiakkaalle asiakkuuden ajaksi nimettävää omatyöntekijää. On omaishoitoperheen ”rinnalla kulkija”. Erityistä tukea tarvitsevilla asiakkailla omatyöntekijä on sosiaalityöntekijä.

Asiakasonhjaus on keskeisessä roolissa tukemassa omaishoitajaa hoitotehtävässä. Sen tavoitteena on helpottaa, neuvoa, auttaa ja tukea omaishoitoperheiden elämää sekä koordinoida ja sujuvoittaa palveluiden kohdentumista. Omatyöntekijä työskentelee yhteistyössä eri tahojen ammattilaisten (julkinen-, yksityinen- ja kolmas sektori) sekä omaisten kanssa. Lisäksi omaishoittoa tuetaan muilla palveluilla, kotihoidon palveluilla tai täydentävillä tukipalveluilla.

Omaishoitajalla on mahdollisuus hakea omaishoitotehtävää tukevia pari- tai yksilöloimia ja kuntoutuksia, joita järjestää esimerkiksi KELA ja yhdistykset. Omaishoitoperheen tukena ovat myös yhdistysten ja seurakuntien tarjoama vertaistuki virkistystoiminta ja vapaaehtoisten tarjoama tuki, sekä edunvalvonta.

Omaishoitosopimus on hyvinvointialueen ja omaishoitajan välinen sopimus. Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi tai määräajaksi. Omaishoitosopimuksen tehnyt omaishoitaja ei ole työsuhteen 2 §:n tarkoittamassa työsuhteessa hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Sopimusomaihoidon edellytyksenä on, että hoidettava hyväksyy hoitajan sopimusomaihoidon ja että sopimusomaihoidon on muutenkin hoidettavan toiveiden ja edun mukaista sekä omaishoitaja kyvykäs toimimaan omaishoitajana. Asiakkaan tahdon selvittämisestä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812 /2000). Omaishoitosopimuksen sisältö määräytyy Laki omaishoidon tuesta perusteella.

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja hyvinvointialueen palvelun järjestäjän välillä sopimus Oima järjestelmään mikä sisältää:

- Sopimus hoitopalkkion määrästä ja maksupäivästä
- Oikeus lakisääteisiin vapaisiin
- Sopimuksen voimassaolo (toistaiseksi tai määräajaksi)
- Hoitopalkkion maksamisen keskeytykset; jos hoito keskeytyy äkillisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, keskeytyy hoitopalkkion maksaminen 1 kk kuluttua
- Hoitopalkkion maksamisen keskeytykset hoitajasta johtuvasta syystä, keskeytyy hoitopalkkion maksaminen 14 vuorokauden kuluttua
- Sopimusosapuolet (omaishoitaja ja omatyöntekijä hyvinvointialueen puolesta) tarkistavat sopimuksen ja omaishoidon tuen suunnitelman vähintään yhden tai kahden vuoden välein tai tarvittaessa.
- Lakisääteinen tapaturmavakuutus
- Sopimuksen irtisanominen
- Sopimuksen liitteenä on omaishoidon tuen suunnitelma
- Hoitopalkkion määrä tarkistetaan vuosittain palkkakertoimella.

Jos sopimus tehdään määräajaksi, kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan, miten tarvittava hoito ja huolenpito toteutetaan omaishoitosopimuksen päättymisen jälkeen. Omaishoitosopimus tarkistetaan yhden tai kahden vuoden välein tai tarvittaessa.

3.3 Omaishoidon toteuttamissuunnitelma

Omaishoidon tuen suunnitelma täydentää palvelutarpeen arviointia ja se laaditaan yhdessä asiakkaan ja omaishoitajan kanssa. Suunnitelmaan kuvataan, mistä asioista omaishoitaja vastaa, mitä muita palveluja perheen tueksi on järjestetty sekä miten omaishoitajan vapaat toteutetaan. Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kun omaishoidon tilanne muuttuu tai hoidettava tai omaishoitaja sitä pyytää, mutta säännöllisesti vähintään vuoden tai kahden välein. Seuraava tarkistusajankohta merkitään suunnitelmaan, ja suunnitelma sovitetaan yhteen asiakkaan muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa. Suunnitelma on yhteinen omaishoidettavalle ja omaishoitajalle.

Suunnitelmaan kirjataan myös yhteystiedot ja toimintaohje omaishoitajalle siitä, miten hoidettavan hoito järjestetään omaishoitajan poissaolojen, vapaapäivien ja sairastumisen aikana sekä miten toimitaan, jos läheispiiristä ei löydy hoitoa tarjoavaa henkilöä.

Omaishoidon tuen suunnitelma sisältää asiakkaan ja ammattilaisen arviot tuen tarpeesta sekä tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä. Siihen kirjataan työntekijän näkemys asiakkaan terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista sekä niiden alkamisesta ja kestosta, sekä tiedot asiakkaan ja työntekijän tapaamistiheydestä. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan asiakkaan vahvuudet ja voimavarat, yhteiset tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään, ja arvio asiakkuuden kestosta. Mukaan liitetään tiedot yhteistyötahoista ja vastuunjaosta sekä suunnitelman toteutumisen seurannasta, tavoitteiden saavuttamisesta ja tarpeiden uudelleenarvioinnista.

3.4 Omaishoitajan vapaa

Omaishoitajan oikeus vapaaseen määräytyy voimassa olevan omaishoitolain mukaisesti. Omaishoidon tuki ja palveluiden tarve arvioidaan yksilöllisesti palvelutarpeen arvioinnissa, jonka tekevät omaishoidon tukeen perehtynyt työntekijä. Omaishoidon tukea ja palveluita koskevat asiat kirjataan henkilökohtaiseen asiakassuunnitelmaan.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään **kolme vuorokautta** kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin sekä omaishoitoperheelle on myönnetty omaishoidon tuen **palkkioluokka 1 tai 2**. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään **neljä vuorokautta** kalenterikuukautta kohti kun omaishoidon tuen **palkkioluokka on 3**. Sitovuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- ja terveystalv palveluja.

Etelä-Savon hyvinvointialueella omaishoitajan lakisääteisiin vapaisiin liittyy yhtenäiset ohjeistukset.

Omaishoitajalla ei ole oikeutta lakisääteiseen vapaaseen sellaisessa kalenterikuukaudessa, jossa omaishoito keskeytyy yli neljäksitoista vuorokaudeksi. Lakisääteisen vapaan järjestämistapa kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan.

Vapaat tulee pitää suunnitelman mukaisesti, esimerkiksi jaksohoidon toteutua sovittujen ajankohtien mukaan. Mikäli asiakassuunnitelmassa on sovittu, että hoidettava saa säännöllisesti ympärivuorokautista hoitoa kodin ulkopuolella, omaishoitajan tulee käyttää vapaapäivät näiden hoitajaksojen aikana. Lakisääteisen vapaan voi pitää myös **enintään neljänä** alle vuorokauden pituisena jaksone, kunhan jaksojen yhteenlaskettu aika ei ylitä 24 tuntia; esimerkiksi neljä kuuden tunnin päivätoimintajaksoa muodostaa yhden vuorokauden vapaan. Tällaisesta jaksotetusta vapaasta peritään yksi vapaan vuorokautta vastaava maksu, joka veloitetaan ensimmäisen vapaajakson alkaessa.

Vapaat tulee käyttää **saman kalenterivuoden** aikana. Vapaiden kerryttämistä ei suositella, mikäli vapaita on tarvetta kerryttää, niistä on sovittava etukäteen omatyöntekijän kanssa. Pitämättömiä vapaita ei voi käyttää omaishoidontuen päättymisen jälkeen. Lakisääteisen vapaan oikeus päättyy samanaikaisesti kuin omaishoidon tuen asiakkuus päättyy. Lakisääteisten vapaiden lisäksi omaishoitajalle voidaan myöntää harkinnanvaraisia lisävapaita asiakkaan palvelutarpeen perusteella.

Lakisääteisen vapaan aikainen hoito voidaan järjestää omaishoidettavalle toimeksiantosopimuksella toteutettuna sijaishoitona, perhehoitona, palvelusetelillä tai jaksohoitona asumispalveluyksikössä.

Sijaishoito toimeksiantosopimuksella

Omaishoitaja voi itse hankkia omasta lähiverkostostaan hoidettavalleen sijaishoitajan, jonka kanssa tehdään toimeksiantosopimus ja viranhaltijapäätös. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä omatyöntekijä on yhteydessä sijaishoitajaan ja käy toimeksiantosopimukseen liittyvät asiat läpi. Sijaishoitajille maksettava palkkio vuonna 2026 on **106,03** euroa vuorokausi.

Perhehoito

Omaishoitajan vapaan järjestämiseksi voidaan omaishoidettavalle järjestää perhehoitoa perhekodissa tai hoidettavan kotona. Ikäihmisten ja vammaisten perhehoidosta on laadittu oma soveltamisohje.

Perhehoito hoidettavan kotona määritellään kestonsa perusteella lyhytaikaiseksi tai osavuorokautiseksi perhehoidoksi. Kotona tapahtuvaa perhehoitoa voidaan järjestää mm. omaishoitajan vapaan järjestämiseksi silloin, kun hoidettavan ei ole tarkoituksenmukaista siirtyä sijaishoidon ajaksi pois omasta kodistaan.

Omaishoitajien on mahdollista saada **asiointivapaata kiertävän perhehoidon** avulla. Asiointivapaasta peritään hyvinvointialueen määrittelemä asiakasmaksu.

Omaishoidon vapaan palveluseteli

Omaishoitoa tukevia palveluja voidaan järjestää myös palvelusetelillä. Palvelusetelillä hyvinvointialue sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän hankkimat palvelut siihen palvelusetelin arvoon asti, jonka Etelä-Savon hyvinvointialue on päättänyt. Palvelusetelillä hankittavat palvelut ovat hyvinvointialueen hyväksymän yksityisen palveluntuottajan tai järjestön tuottamia palveluita. Mikäli hoidettavan hoito järjestetään palvelusetelillä omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi, asiakkaan maksettavaksi tulee palvelusetelin arvon ja palveluntuottajan hinnan välinen erotus. Omaishoidon vapaan palvelusetelistä on olemassa oma sääntökirja.

Ympäri vuorokautinen tai yhteisöllinen lyhytaikaishoito asumispalveluyksikössä

Ympäri vuorokautinen ja yhteisöllinen lyhytaikaishoito palveluasumisessa tarkoittaa jaksohoitopalvelua, joka järjestetään Etelä-Savon hyvinvointialueen asumispalveluyksiköissä. Palvelu on lyhytaikaista.

3.5 Omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaa

Oikeus kahden vuorokauden vapaaseen koskee omaishoitajia, jotka eivät halua virallista sopimusomaishoitajuutta, mutta tilanteessa täytyy omaishoidon tuen myöntämisen perusteet (Sosiaalihuoltolain 27 b §).

Hyvinvointialue voi tarvittaessa järjestää tuen tarpeessa olevan henkilön päivittäin sitovaa hoitoa ja huolenpitoa antavalle omaiselle tai läheiselle vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita. Hoitajan vapaan aikainen sijaishoito voidaan järjestää omaishoidon tuesta annetun lain 4 a §:ssä tarkoitettuna sijaishoitona.

3.6 Omaishoitoperheen muu tuki

Omaishoitajan koulutus ja valmennus

Omaishoitolain 3 a §:n mukaan (511/2016) hyvinvointi alueen on järjestettävä omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten. Omaishoitajien valmennus omaishoitajuuteen tapahtuu osana omaishoidon

tuen arviointia omaishoitotilanteen alussa ja jatkossa omaishoidon seuranta käyntien yhteydessä. Omaishoitaja ohjataan Omaishoitajaliiton paikallisyhdistysten Ovet-valmennukseen®.

Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Omaishoitajalla on lakisääteinen oikeus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen omaishoidon tuen alkaessa sekä kahden vuoden välein. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksista ei peritä asiakasmaksua sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992 5 §:n 1) kohdan perusteella. Omaishoitaja ohjataan hyvinvointi- ja terveystarkastukseen omaishoidon arviointi tai seuranta käynnillä. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset toteutetaan hyvinvointialueen ikäneuvoloissa. Ikäneuvolan terveydenhoitaja / sairaanhoitaja kutsuu ja on yhteydessä omaishoitajaan hyvinvointi- ja terveystarkastuksen ajankohdasta sopimiseksi.

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa selvitetään omaishoitajan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä ja terveydentilaa, lisäksi selvitetään mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito sekä elämäntilanne ja sosiaaliset verkostot. Terveydenhoitaja keskustelelee tarvittaessa omaishoitajan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta toimintakyvystä ja terveydentilasta yhdessä omatyöntekijän kanssa suhteessa kykyyn toimia omaishoitajana. Tarkastuksella tuetaan omaishoitajaa tekemään hänen omaa terveyttään ja hyvinvointiaan edistäviä valintoja. Tarvittaessa ohjataan asiakas lääkärin ja/tai muun sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijan arvioon.

Eläke- ja muu vakuutusturva

Sopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus eläketurvaan ja tapaturmavakuutukseen. Omaishoidon tuki on eläketurvaan oikeuttavaa tuloa ja omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa (549/2003). Tarve sopimusomaishoitajan vastuuvakuutukseen sekä työttömyysturvaa koskeviin muutoksiin selvitetään erikseen.

Omaishoitosopimukseen kuuluu lakisääteinen tapaturmavakuutus, joka koskee hoitotilanteissa tapahtuvia tapaturmia. Omaishoidon tuesta hoitajan kanssa sopimuksen tehneen hyvinvointialueen on vakuutettava hoitaja työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Omaishoitajaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työntekijästä, ja kuntaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työnantajasta.

4 Omaishoidon tuen myöntämisperusteet hoitoisuusluokittain ja hoitopalkkion määrät

Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Laki määrittelee vähimmäispalkkion suuruuden. Hoitopalkkioon tulee vuosittain indeksitarkastukset. Omaishoidon tukea ei myönnetä takautuvasti, vaan myöntäminen perustuu aina oikea-aikaiseen palvelutarpeenarviointiin omaishoidon tuen sosiaalityöntekijän tai sosionomin toimesta.

Omaishoidon tuen (kaikki palkkioluokat) myöntämisen edellytykset

Omaishoidon tukea voidaan myöntää kaikissa palkkioluokissa silloin, kun henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi hoitoa ja huolenpitoa omassa kodissaan. Hoidettavan omaisen tai muun läheisen tulee olla valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta yhdessä tarvittavien palvelujen kanssa. Omaishoitajan terveyden ja toimintakyvyn on vastattava omaishoidon vaatimuksia, ja omaishoidon tulee yhdessä muiden sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa turvata hoidettavan hyvinvointi, terveys ja turvallisuus. Hoidettavan kodin tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan turvallinen ja hoitoon soveltuva. Lisäksi tuen myöntämisen tulee olla hoidettavan edun mukaista. (Laki omaishoidon tuesta 2.12.2005/937)

Kaikissa palkkioluokissa omaishoidon tuen myöntäminen perustuu siihen, että omaishoidon tukeen perehtynyt sosiaalityöntekijä tai sosionomi on tehnyt perheelle palvelutarpeen arvioinnin. Arvioinnissa tarkastellaan hoidon kokonaisvaltaista sitovuutta ja vaativuutta sekä hoidettavan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä, mukaan lukien päivittäisistä henkilökohtaisista toiminnoista suoriutuminen ja valvonnan tarve. Arvioinnissa huomioidaan myös perheen tavanomaiset sisäiset vastuut, kuten puolisoiden toisilleen antama tavanomainen apu. Omaishoitaja vastaa siitä osasta hoidettavan henkilön hoivaa ja huolenpitoa, josta on omaishoidon toteuttamissuunnitelmassa sovittu. Omaishoitajan terveydentila arvioidaan kotikäynnillä sekä tarvittaessa terveystarkastuksella tai lääkärinlausunnolla, jotta voidaan varmistaa, ettei terveydentila estä omaishoitajana toimimista. Lisäksi omaishoitajan edellytetään sitoutuvan toimintaa, joka tukee ja ylläpitää omaishoidettavan toimintakykyä.

Vuodelle 2026 vahvistettu omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärä on 1.1.2026 lukien 530 euroa kuukaudessa. Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana maksettava hoitopalkkio on vähintään 966 euroa kuukaudessa perustuen lakiin omaishoidon tuesta (937/2005) 5§.

4.1 Perusteet omaishoidon tuen myöntämiselle 18–64 vuotta täyttäneillä

Hoitopalkkio luokka I

Hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta useamman kerran vuorokaudessa ohjausta tai avustamista vähintään **kolmessa** päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnossa alla olevan mukaisesti. Jos asiakkaan hoitoon voidaan vastata etäohjauksella, osa päivän käynneistä voidaan toteuttaa etäohjauksen avulla. Hoidettava voi tarvita hoitoa myös yöaikaan, mutta hoidon tarve ei välttämättä ole säännöllistä.

Kuvaus ja perusteet:

- Omaishoitaja antaa useamman kerran päivässä hoivaa ja huolenpitoa sekä valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa toiminnoissa kuten lääkehoidon toteutumisessa, ravitsemuksessa, peseytymisessä, pukeutumisessa, henkilökohtaisen hygienian hoidossa, wc-asiointilla ja liikkumisessa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota lisäksi valvonnan ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen.

- Omaishoitaja toteuttaa tarvittaessa sairaanhoidollisia toimenpiteitä päivittäin, esimerkiksi haavahoito tai katetrointi.
- Omaishoito korvaa päivittäisiä kotihoidon palveluja tai osan niistä, tukipalveluja tai palveluasumisen.
- Omaishoitaja vastaa siitä hoivan ja huolenpidon osuudesta mitä omaishoidon tuen sopimuksessa on sovittu.
- Omaishoitajan antama hoiva ja huolenpito voi olla myös vaativaa valvontaa osavuorokautisesti.
- Omaishoitajan ja hoidettavan ei tarvitse asua samassa taloudessa, mutta omaishoitajan tulee sitoutua hoitoon ja huolenpitoon päivittäin. Omaishoitaja voi olla ansiotyössä.
- Hoidettava voi olla yksin kotona korkeintaan 4–5 tuntia kokonaistilanne huomioiden.

Muut tuen myöntämistä ohjaavat perusteet:

- Omaishoitajan tukena voi olla kotihoito tai muita tukipalveluja.
- Valvonnassa ja ohjauksessa voidaan osittain käyttää apuna teknisiä apuvälineitä, esimerkiksi ovihälytin, turvapuhelin, kuvaääniyhteys.
- Omaishoidon tuki voidaan myöntää kahdelle omaishoitajalle, jolloin palkkio jaetaan omaishoitajien kesken. Tällaisissa tilanteissa omaishoitajilla ei ole oikeutta lakisääteisiin vapaisiin.

Hoitopalkkio luokka II

Hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta useamman kerran vuorokaudessa ohjausta ja avustamista vähintään **viidessä** päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnossa alla olevan mukaisesti. Yöaikaan hoidettava tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitaja vastaa hoidettavan avuntarpeesta yöllä eikä hoidettava voi olla yötä yksin kotona.

Kuvaus ja perusteet:

- Hoidettava tarvitsee runsaasti hoivaa ja huolenpitoa sekä valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa toimissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen.
- Omaishoitajan ja hoidettavan on asuttava samassa taloudessa hoidettavan ympärivuorokautisen avun tarpeen vuoksi.
- Omaishoitaja toteuttaa tarvittaessa sairaanhoidollisia toimenpiteitä päivittäin esimerkiksi haavahoito.
- Hoiva ja huolenpito on sitovaa.
- Omaishoito on vaihtoehto palveluasumiselle tai ympärivuorokautiselle hoidolle.
- Omaishoitaja huolehtii vaativasta valvonnasta lähes vuorokauden ympäri.
- Hoidettava voi olla lyhyen aikaa (alle 2 tuntia) yksin kotona.

Muut tuen myöntämistä ohjaavat perusteet:

- Omaishoitajan tukena voi olla kotihoito tai muita tukipalveluja.
- Valvonnassa ja ohjauksessa voidaan osittain käyttää apuna teknisiä apuvälineitä, esimerkiksi ovihälytin, turvapuhelin, kuvaääniyhteys.
- Hoitopalkkio luokka voidaan alentaa yhtä alempaan maksuluokkaan seuraavissa tilanteissa:
  - Mikäli hoidettava saa runsaasti hyvinvointialueen järjestämiä palveluja esimerkiksi jaksohoitoa 14 päivää tai enemmän kuukaudessa tai runsaasti kotiin tai kotona

asumista tukevia palveluja ja tilanteessa voidaan katsoa, että jokin muu taho vastaa asiakkaan hoivasta ja huolenpidosta omaishoitajan sijasta.

Hoitopalkkio luokka III

Hoidettava selviytyy päivittäisistä toiminnoista ainoastaan jatkuvalla ja runsaalla ympärivuorokautisella hoivalla. Omaishoito on sitovaa ja raskasta. Omaishoito on vaihtoehto ympärivuorokautiselle hoidolle. Hoidettavaa ei voi jättää yksin kotiin. Palkkioluokkaa voidaan käyttää myös hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana. Näissä tapauksissa omaishoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemään työtä tai päätoimista opiskelua jäädessään hoitamaan läheistään tai omaistaan.

Kuvaus ja perusteet:

- Hoidettava tarvitsee erittäin runsaasti hoivaa ja huolenpitoa, ja toisen henkilön läsnäoloa ja apua ympärivuorokautisesti.
- Omaishoitajan ja hoidettavan on asuttava samassa taloudessa.
- Hoidettavaa ei voi jättää yksin ilman valvontaa. Hoitajan on huolehdittava hoidettavasta ja oltava valmis suorittamaan hoitotoimenpiteitä kaikkina vuorokauden aikoina. Hoivan ja huolenpidon sitovuus ja hoidon tarve ovat vaativan tason hoitoa, samaa tasoa kuin pysyvässä ympärivuorokautisessa hoidossa olevalla.
- Omaishoitolain 5 §:n 2 momentissa säädetään omaishoidon tuesta tilanteessa, jossa omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Tällöin hoidettava tarvitsee erittäin runsaasti hoivaa ja huolenpitoa ja hoidettava tarvitsee kokoaikaisesti toisen henkilön läsnäoloa ja apua henkilökohtaisissa toimissa. Hoidon sitovuus on samaa tasoa kuin sairaalahoidossa tai tehostetussa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa.
- Hoidollisesti raskas siirtymävaihe voi olla esimerkiksi siirtyminen hoitomuodosta toiseen, toipuminen vakavasta onnettomuudesta tai saattohoito.

Muut tuen myöntämistä ohjaavat perusteet:

- Omaishoitajan tukena voi olla kotihoito tai muita tukipalveluja.
- Hoitopalkkio luokka voidaan alentaa yhtä tai kahta alempaan maksuluokkaan seuraavissa tilanteissa:
  - Mikäli hoidettava saa runsaasti hyvinvointialueen järjestämiä palveluja esimerkiksi jaksohoitoa 14 päivää tai enemmän kuukaudessa tai runsaasti kotiin tai kotona asumista tukevia palveluja ja tilanteessa voidaan katsoa, että jokin muu taho vastaa asiakkaan hoivasta ja huolenpidosta omaishoitajan sijasta.

4.2 Hoitopalkkio luokat

Omaishoidon tuen myöntämisperusteet on jaettu kolmeen eri vaativuus tasoon, ja ne ovat Etelä-Savon hyvinvointialueella tämän ohjeen mukaiset. Myöntämisperusteisiin määritellyt palkkiosummat eri hoitoisuusryhmissä Etelä-Savon hyvinvointialueella ovat kaikilla eri omaishoidon asiakasryhmillä seuraavat:

- hoitopalkkio luokka I **530,00 €/kk**
- hoitopalkkio luokka II **700,00 €/kk**
- hoitopalkkio luokka III **966 €/kk**

Hoitopalkkio luokka voidaan alentaa yhtä tai kahta alempaan maksuluokkaan tai palkkionmaksu voidaan lopettaa seuraavissa tilanteissa: Mikäli hoidettava saa säännöllisesti ja runsaasti kunnan järjestämiä palveluja esimerkiksi jaksohoitoa 14 päivää tai enemmän kuukaudessa tai kotiin tai kotona asumista tukevia palveluja eli jokin muu taho vastaa asiakkaan hoivasta ja huolenpidosta omaishoitajan sijasta.

Palkkiota voidaan alentaa tai se voidaan jättää maksamatta, jos siitä sovitaan omaishoitajan kanssa ja se johtuu hoitajan tilanteesta ja toivomuksesta, esimerkiksi hoitajan varhennettu vanhuuseläke tai työttömyyseläke.

4.3 Keskeytykset hoitopalkkion maksamisessa

Jos omaishoito keskeytyy äkillisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua. Jos omaishoitotilanne keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä, keskeytyy hoitopalkkio 14 vuorokauden kuluttua, ei koske lakisääteisiä vapaapäiviä. Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidon tuen omatyöntekijälle omaishoidon keskeytymisestä. Jos keskeytys on jätetty ilmoittamatta, peritään perusteetta maksettu hoitopalkkio takaisin. Keskeytys sääntö koskee myös omaishoidon tuen irtisanomisaikaa.

4.4 Omaishoidon tuen takaisinperintä

Omaishoidon tuen palkkion maksaminen perustuu omaishoidosta annettuun lakiin (937/2005). Vaikka kyseessä on palkkio, perustuu se kuitenkin sosiaalihuollon palveluun tai etuuteen ja sen lähtökohta on julkisoikeudellinen. Viranhaltijalaissa (56 §) lähtökohtana on liikaa maksetun palkkion täysimääräinen takaisinperintä. Mikäli takaisinperittävää määrää ei suoriteta eräpäivään mennessä, viranomaisen ryhtyy tarvittaviin toimiin asian vireille saattamiseksi hallintoriita-asiana hallintotuomioistuimessa.

Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidon tuen omatyöntekijälle omaishoidettavan hoitoisuudessa ja hoito-olosuhteissa tapahtuvista muutoksista sekä myös omaishoitajaa koskevista merkittävistä muutoksista mitkä vaikuttavat omaishoitotilanteeseen. Jos muutoksista ei ilmoiteta, peritään perusteetta maksettu hoitopalkkio takaisin.

4.5 Asiakasmaksut

Omaishoitoon kuuluvista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksen ja hyvinvointialueen asiakasmaksujen mukaiset maksut. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi järjestettävistä korvaavista palveluista peritään maksu asiakasmaksulain 6 b §:n säännösten mukaisesti, joiden maksut ovat maksukaton ulkopuolella. Poikkeuksena ovat palvelut, jotka on säädetty kokonaan tai osittain maksuttomiksi. Omaishoidon tuen hoitopalkkiota ei oteta huomioon tulona kotihoidon palvelumaksua määriteltäessä.

Omaishoitaja voi pitää lakisääteisen vapaapäivän enintään neljänä alle vuorokauden pituisena jaksona siten, että jaksojen pituus yhteensä ei ylitä 24 tuntia. Vapaapäivästä, joka pidetään useammassa jaksossa,

voidaan periä yksi maksu vapaata vuorokautta kohti. Asiaksmaksu peritään ensimmäisen vapaajakson alkaessa.

Asiaksmaksulain 4 § 1 momentin 5 kohdan mukaan palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat maksuttomia. Mikäli asiakkaalle järjestetty vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen kotiin, omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajalta ei peritä asiaksmaksua omaishoidettavan hoidon osalta.

5 Asiakkuuden päättyminen

Omaishoidon tuen päättymisen yhteydessä tehdään nimetyn omatyöntekijän toimesta yhteydenotto, annetaan asiakasohjausta uudessa muuttuneessa elämäntilanteessa ja saatetaan omaishoitaja mm. omaishoitajayhdistysten tarjoamiin vertaistukiryhmiin, mitkä on suunnattu vastaavassa elämäntilanteessa oleville tai ohjataan mukaan vapaaehtoistoimintaan.

Omaishoitolain 9 § mukaan Hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kokonaisen kuukauden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kokonaisen kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi. Hoitajaa ja hoidettavaa kuullaan ennen sopimuksen purkamisesta. Päätöksen sopimuksen päättymisestä tekee viranhaltija.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi. Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua.

Omaishoidon tuki päättyy ilman irtisanomista sen kuukauden loppuun, jonka aikana hoidettavan hoito terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi esim. siirtyminen palveluasumiseen. Omaishoidon tuen palvelut päättyvät, kun omaishoidon tuki päättyy. Omaishoitajan kuoltua, omaishoidon tuen maksaminen päättyy omaishoitajan kuolinpäivään.

Omaishoitosopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolain käyttölaissa (586/1996) säädetään. Omaishoidon tuen irtisanomisesta tehdään viranhaltijapäätös.

6 Soveltamisohjeen seuranta ja arviointi

Soveltamisohjetta omaishoidon tukeen päivitetään ja arvioidaan tarvittaessa. Päivitystä ja arviointia varten kootaan Etelä-Savon omaishoidon asiantuntijatyöryhmä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoista sekä omaishoitajista vuoden 2026 aikana. Vuosittain toimintakäsikirjaan huomioidaan muun muassa indeksikorotukset palkkioihin sekä muutokset asiakasmaksuihin. Muutokset hyväksytään hyvinvointialueen järjestäjätaholla.